

ČASOPIS S PODOBAMI ZA SLOVENSKO MLADINO.

Štev. 10.

V Ljubljani, 1. oktobra 1889.

Leto XIX.

Boj pri Lepantu.

Kaj glasno trômba pôje, kaj votlo grom bobni,
 Da čarobno odméva od štirih vseh strani?
 Od kod prihaja močni, nečúveni ta glas,
 Ki sega v mesta, trge, celó v najzadnjo vas?

Strahotni divji Turek, kršćanstva klet sovrag,
 Prestopil je v navalu Evrope mirni prag;
 Bizanc si je osvojil, mest drugih sto za njim,
 Zdaj gre klevetnik drzni celó nad sveti Rim.

Povsodi pred sovragom prevlada grôzen stráh;
 Pred njim ni nihče varen, ni v dolih, ni v goráh.
 S prepalimi obrazi se zbira ljudstvo vkup,
 Vladarjev se polástil in ljudstev je obup.

A jeden mož še upa, ostane še junak,
 Le on ne omahuje, ko omahuje vsak.
 Kršćanstvo zaupljivo obrača nánj pogled:
 Junaštvo spet narašča, zgineva pa trepet.

Junak ta vseh junakov je sveti oče Píj,
Z molitvijo krščanstvo in z góvorom hrabri.
V rokah se tisočerih spet bliska meč svetál,
Mej njimi ni plahúna, ki Turka bi se bál.

In tólpa veličastna se vkupe je sešla,
V voditelja jim hrabri je Don Juan d' Austria;
„Marija, Jezus“ prápor njegov ima napis,
In srea vseh vojakov ist nosijo utis.

* * *

Skrivnostno mirno-tiha je širna morska plán:
Vse znamenje očito, da pride dan strašán.
Gorjé ti, oh, Lepanto, vihár ti, glej, pretí,
Poboj krvav, da bode v potocih tekla krí!

„Marija! Jezus!“ kliče krščanski hrabri voj,
In s krikom „Allah! Allah!“ vrgó se Turki v boj.
Krvava vže je zemlja, a raste še pogum,
In z mesta se ne gane nobena bojnih trum.

* * *

Tam v Rimu v Vatikanu pa sveti oče Píj,
Imena tega petí, ob oknu nèm sloní
In moli rožni venec; ozíra se solzán
Sedàj k nebesom višnjem, sedàj na južno stráun.

Kolegij kardinalov klečí pred njim okrog
In zaupljívo moli: „Pomagaj, mili Bog!
Marija pomočnica, ti vsake zmage vir,
Pomagaj kristijanom, podeli svetu mir!“ — —

Na hip se zjasni čelo očetu svetemu,
Radóstno vzklikne: „Zmaga! Zapojmo čast Bogú
Popolno je sovražnik poražen in pobít,
In kristijan povrača domóv se zmagovít!“

V ornatu sveti oče klečí pred Križanim,
Zahvalnice prepeva in kardinali ž njim:
„Čast, slava ti na veke, dobrotni večni Bog,
Da rešil vse krščanstvo najhujših si nadlog!“

„Marija pomočnica, ti nas branila sí!
V spomin le-tá krščanstvo naj te odslej částí!“
Slovesno déje papež in nov Marijin god
Dá cerkvi, ki svečano praznuje se pòvsod.

Novost o zmagi slavnej se širi kakor blisk
 Mej širni svet, ker konec je neprestanih stisk,
 Premagan in poražen strahotni je Turčin,
 Zavarovan in rešen krščanski pa trpin.

Hvaležno se spomina sloveče zmage té
 Katoličan pobožen, Boga časti imé,
 Rad moli rožni venec in vže nad tristo let
 Povija v venec dični Marije rožni cvet.

Opomba. Lepanto je mesto ob korintskem zalivu na Grškem. Bitka pri Lepantu se je vršila v 8. dan oktobra 1571. leta. Papež sv. Pij V. je s trudom pregovoril nekaj vladarjev, mej njimi vzlasti španskega kralja Filipa II., da so šli nad Turke. Ti so si podjarmili vže ves balkanski polotok in so mislili planiti nad Rim. Ali v zmagalnem boji pri Lepantu so kristjani pod poveljstvom Don Juana d' Austria zeló oslabili turško moč, takó da so imeli vsaj nekaj časa mir. Povest o papežu sv. Piju V. je resnična. V spomin na to čudovito zmago je upeljal praznik sv. rožnega venca ali rožnega cveta, ki se praznuje vsako leto prvo nedeljo meseca oktobra. Molitev sv. rožnega venca pa je upeljal v začetku 13. stoletja sv. Dominik.

P. V. B.

Ivanka Mesojedec. †

ep pogreb smo imeli pred nekoliko dnevi v Logaškej fari. Umrla je učenka Ivanka Mesojedec. Deklice v belih oblačilih spremile so jo na pokopališče. S cveticami okrašena je bila krsta. Če kje, podali so se tukaj ti vencí. Saj pokojnica bila je nedolžna in čista kakor lilija. Ljudje so govorili: takega mrlíča še nismo imeli.

Hodila je v Ljubljani v šolo. Dovršila je četrti razred. Deklica imela je toliko lepih lastnostij, da jo je moral vsakdo ljubiti. Celó otroci so jo nekako spoštovali. Ali bila je tudi vsa drugačna, kakor je po navadi naša šolska mladina.

Kako grd je neposlušen otrok . . ! Neljub je Bogu in starišem in učiteljem v šoli. Ivanka je slušala rada. Nikdar ni žalila svoje matere — očeta ni imela — ali tudi svojega očma je ljubila. Zvesto mu je bila udana. Pazila je, kaj ima mati rada, in če je bilo mogoče, storila jej je kako veselje.

Za tisto hrupno letanje po vasi ni marala nikoli; vedla se je povsod mirno in spodobno. Ničesa ni bolj sovražila kakor prepire med otroci. Posvarila jih je: čemu ste taki? Do svojih tovarišic, bratcev in sestic bila je krotka in ljubeznjiva. Če so potrebovali česa, dala in pomagala jim je, če je le mogla. V mladosti pokaže otrok, kaj bode iz njega. Neusmiljeni in zavídljivi otroci so kakor koprive na vrtu; nič niso vredni.

Ali otrok je težko krotak in ponižen, če ne moli. Otroci! moliti morate! Kako bi bili vi pridni, če se ne priporočate angeljčku váruhu in Materi Božjej! Naša Ivanka ni tega nikdar opustila. Prvo opravilo zjutraj bila jej je molitev.

Posebno zaupanje imela je do Marije. Gospodinja, pri kateri je stanovala v Ljubljani, rekla je, kako žalostna je bila, če ni mogla kedaj rožnega venca moliti. Vže mlado njeno srce spoznalo je, kako nam je treba pomoči nebeske Kraljice.

O njenem v resnici pobožnem srečanju priča naslednja dogodbinca: Ivanka imela je bratranca — Franeka in Janezka. Stanovala sta pri njenej materi. Letošnje poletje je dalj časa neprestano deževalo. Logatčani šli so na Planinsko goro na božjo pot prosit za lepo vreme. Tudi Franek in Janezek gresta z romarji. Vroč dan je bil. Cesta trda. Ob kraji ceste stojé jablane z lepimi rudečimi jabolki. Dečka sta bila žejna. Skušnjava je bila zapeljiva. Jela sta jih klatiti. Pa ko domá to povesta svojej sorodovinki Ivanki — kakó je bila huda! „Čemu — rekla je — gresta na božjo pot, da še greh delata? To je bila vaju mati Božja vesela! Šla sta na Planinsko goro le Bogu na pot!“

Ni treba omenjati, da je bila pridna učenka. Matere nune v Ljubljani imele so jo rade. Spričevalo kaže dve leti zapored iz vseh predmetov „prav dobro.“ Med spominki, katere je dobila v šoli v pohvalo pridnosti svoje, bilo jih je več v spomin „lepega vedenja.“ — Njeno plemenito srce je obetalo mnogo za prihodnost. A nekaj jej je manjkalo. Zdrava ni bila. Prišedša na letošnje počitnice, obolela je nevarno. Vse bolečine je molčé in voljno prenašala.

V resnici ganljivi so bili njeni zadnji trenotki. O sv. Alojziji vemo, kako lepo je umiral ta angeljski mladeneč; na smrtnej postelji jel je prepevati zahvalno pesen. S tistim svetim veseljem je tudi naša Ivanka pričakovala smrti. Ni se je bala. Željno je hrepenela, da se združi z Jezusom. Kaj takega se ne vidi kmalu — ne pri odraslih, še manje pri otrocih.

Z vso pobožnostje prejela je sv. popotnico. Vidno pokrepčal jo je angeljski kruh; tako mirno je pričakovala rešitve. — Žalostna je bila mati, ko je videla, da izgubi ljubljeno dete. S solznimi očmi je hodila po hiši. „Nič več nimam upanja!“ — reče jednoč poleg bolničine postelje. Jok jo premaga. Hčerka pa se ozrè ter pravi: „Mati, kaj jokate? Saj je bolje, da me Bog vzame! . . . Naj me vzame, ker me ljubi . . . Kaj pa je na svetu? Če bi živela, Bog vé, kaj bi bilo iz mene . . . Koliko greha bi morda storila, če bi dalje časa živela . . . Zdaj sem pa tako pripravljena!“ —

Čuditi se je bilo, od kod toliko razumnosti pri tej otroškej starosti.

Nečega dne prihajalo jej je slabeje. „Jutri opóludne me ne bode več“ — dejala je. Govorila je od angeljev. Stoječe okolo postelje opominala je, naj radi molijo in radi hodijo k spovedi.

Drugi dan opóludne je res ni bilo. Zjutraj se je preselila, kamor je takó želela. Z veseljem je Gospod vzprejel njeno angeljsko dušo. — Deli so jo na pare. Nedolžnost odsevala jej je z bledega obličja. Verniki hodili so jo kropit. Pobožno so molili. Pa niso prosili toliko za pokojnico, kolikor zase, da bi ona prosila za-nje pri Bogu. In marsikateri si je mislil: oj, da bi mogel tudi jaz tako srečno umreti!

In vi, otročiči, ki v šolo hodite, kaj ne, vi si tudi želite, da bi prišli jedenkrat v sv. nebesa. Bodite tako pridni, kakor je bila ta Ivanka, o kateri sem vam tukaj povedal, in ne bote se bali smrti. V to naj vam pomaga vaš angelček vâruh in Marija!

Hotenski.

Kar ni nikdar bilo, niti ne bode.

(Národna pripovedka iz Podzemlja; zap. —è.)

„Stara žena gobe žanje
Ded korenje strže,
Sin po vrhah žabe pase,
Brat pa polže strelja.“
Národna.

à. hà, hà — še zdaj se mi ustnice na smeh širijo, ko se spominam Bedastega Tineta in pa njegove pripovedke. Bedasti Tine, smo mu dejali; — bedast ravno ni bil, a malo prismuknen vender in svoje muhe je imel, svoje muhe Bedasti Tine. Ej, saj bi vam imel, prijateljčki dragi, več o njem pripovedovati, ali zdaj ni časa, vem, da ste vže vsi nestrpljivi, ker vam toliko časa njegove pripovedke ne povem, možno je pa, da se še kateri drugikrat kaj več o njem pomenimo, pa me opómnite pri priliki, ker take stvari rad pozabljam.

Tedáj nekega pomladanskega popółudne primahal jo je bedasti Tine zopet k nam. To smo se zbrali hitro okolo njega, a on je možato sel na leseno klop in se neznansko kisko držal. Obrvi so se mu nabrale, široki nos stisnil in stegnul se je doli proti ustom in debeli, veliki ustnici ste mu malomarno počivali druga na drugej. Sel je toraj na klop in molčal, a mi smo radovedno poseli okolo njega in zvédavo uprli svoje oči v njega. — „Povej nam nó kaj, Tine, povej! —“

Tine zrl je nepomično préd-se in se kakor preje kisko držal in molčal. — „Ne bode nič!“ — mislili smo si in res ne vem, če bi kaj bilo, da se ni moja dobra sestrice spomnila in mu prinesla velik kos belega, pšeničnega kruha. Hej, da ste videli, kako hitro se je zdaj spremenilo kisko lice našega Tineta. Obrvi so se razširile in raztegnile skoraj v ravno črto, oči so mu zalesketale, nosnice so se mu razširile, a usta, njegova velika usta, pomaknila so se na vsako stran proti ušesom za nekoliko palecev. Zdaj je Tine zopet slišal. „Hm, hm, povem naj vam kaj? Bom pa, bom pa“ — dejal je, pogledal radostno kos kruha, potem pa nas in začel takó-le:

„V tistem časi, ko je hodil jeden dedec počasi in jedel bob v stročji in dejal, da smo še vsi otročji, hà, hà — — v tistem časi vozili so se trije bratje po morji. Nastal je pa vihar, ladija se jim je razbila in le težko so se rešili na otok, kateri je štrlel iz morja. Ko so pa ogládneli, nalovili so rib in jih hoteli speči. Ali glejte ga kleka! ognja niso imeli in kako bi brez ognja pekli. Misli so, mislili, kaj da storé, hm — otišel je najstarejši brat po otoku, da dobí kje ognja. Šel je, šel, prišel do gore, hajdi na goro in — zagledal je onkraj gore velik ogenj. Vesel se je napotil do ognja in si vže domišljjal, kako mu bodejo teknile lepo pečene ribe. Dà, ali kje so še bile pečene ribe! Prišedši namreč do ognja, zagledal je pri-ognji kosmatega velikana z dolgo brado in z debelo gorjačo v roci.

„Kaj bi rad, kaj?“ — popraša kosmatinec.

„Ognja bi rad, ognja! Trije bratje smo, ponesrečili smo se na morji, a zdaj bi radi kurili in si ribe pekli, ali ognja nimamo.“

„Ognja dobiš!“ — odrezal se je kosmatinec, „če mi poveš, kaj ni bilo nikdar, niti ne bode, drugače pa“ — nasmehnil se je in pokazal na svojo debelo gorjačo.

Čenčal je nekaj, čenčal, najstarejši brat, vender pravega ni mogel povedati. A velikán, ne bodi len, povalil ga je lepo na zemljo, pošteno naklestil sè svojo palico in ga brez ognja odpodil.

„Nò, si li kaj dobil?“

„Dobil sem, dobil, še preveč sem dobil, pošteno me je naklestila ta grdôba kosmatinska“ — odgovoril je bratoma starejši brat in jima povedal ves dogodek.

„Grem pa jaz?“ — dejal je srednji brat in je šel do velikana, ali tudi on ni imel boljše sreče, ker je tudi njega kosmatinec pošteno namazal.

Ej, kaj je bilo — šel je tudi najmlajši brat, da-si mu sta brata povedala, da bode tudi on dobil svoj delež, vender je šel, ognja je bilo treba — gladni so bili.

Prišel je najmlajši brat do kosmatincea, a kosmatinec ga je poprašal:

„Kaj bi rad, kaj?“

„Ognja bi rad, ognja! Trije bratje smo, ponesrečili smo se na morji, a zdaj bi radi kurili in si ribe pekli, ali ognja nimamo.“

„Ognja dobiš!“ — dejal je moško velikán — „ali poprej mi povédi, kaj ni bilo, niti ne bode — če ne poveš, namažem te, kakor tvoja dva brata“ — pristavil je in se zlôbno nasmijal.

„Ako nič drugega, to pa vže storim“ — odgovoril mu je najmlajši brat — „samó pazljivo me poslušaj!“ —

„Bilo je po zimi“ — začel je najmlajši brat kosmatincu pripovedovati. — „S pokojnim očetom — Bog daj pokoj njegovej duši — vozila sva gnoj na njivo. Ej, vse je bilo belo, nisva meje razločevala, in glej ga spaka! naš dobri domači gnoj napeljala sva ne na našo, ampak na sosedovo njivo. Hm, mislil sem si, ko sem to zapazil, pač si bode sosed zadovoljno mèl roki in se najinej kratkovidnosti smijal. Ne bode nič, oče! — dejal sem — veste kaj, oče, gnoja je škoda, zgrabiva njivo vsaki za jeden vogel in gnoj stresiva na našo njivo. Kar sva rekla, to sva storila, gnoj iz sosedove njive na našo stresla in bob vsejala. Rasel je, rasel bob, rasel visoko in vrsasel do nebes. Hm, mislil sem si, ne bi li šel malo v nebesa pogledat, da vsaj vidiš, kako je gori — in hajdi jaz po bobu v nebesa. Plezam, plezam in doplezam po bobu v nebesa. Nebeška vrata bila so samo priprta in Boga in pa svetnikov nisem videl, pač pa sv. Petra, kateri je sedel na trinogatem stoličku, na kolenih je imel leseno stopo, a v roci bat, s katerim je žito tolkel, a mekínje (otrobe, poseje) so letele na belo rutico.“

„Kaj delaš sv. Peter, kaj?“

„Kašo tolčem, rad bi jel!“ —

Gledal sem ga nekoliko časa, gledal, ali mi je postajalo mrzlo in želel sem si nazaj.

„Jaz bi šel nazaj na svet!“

„Ne bode tako lahko, prijatelj moj, ker vedi, dokler si se ti tu pri meni zadrževal, usahnil je tvoj bob“ — odgovoril je sv. Peter.

„Lahko za to!“ — odgovoril sem mu jaz. — „Daj mi pehar mekínj, da si spletem vrv, pa se bodem spuščal po vrvi nazaj doli na zemljo.“

Dal mi je sv. Peter mekínj, spletel sem si vrv, ali bila mi je prekratka. Ali tudi tù sem si pomagal, odrezaval sem vrv nad seboj in jo doli privezaval, spustil se doli, padel na zemljo in se tri čevlje globoko v zemljo udrl. Kaj sem

hotel, šel sem domov po motiko in se odkopal. Ej, pa so priletele tiste sitne, lahkožive ptice, katere vrabce imenujemo, pa so začeli čivkati in me dražiti:

„Jurij Brnezal
K' je mekinje vkup vezal!“

Veš, da me je pogrelo, da se ta spaka ptičja z menoj norčuje, pograbil sem motiko, zagnal jo za vrabci in poldruega vrabca ubil. Potem sem pa še pot zažgal, pa je motika zgorela, držalo je pa ostalo. — Zdaj pa veš ti kosmatinec kosmati, kaj ni nikdar bilo, niti ne boče, pa mi hitro daj ognja!“ — Končal je najmlajši brat; vendar si je moral sam vzeti ognja, ker se je kosmatinec od samega smeha po zemlji valjal in se še le čez nekoliko ur zavedel.

Donesel je najmlajši brat ognja in bratje so pekli ribe, da je bilo veselje gledati. In ko so jih spekli, pohrustali so jih kar s koščicami in še meni, ki sem tudi poleg stal in jim kuriti pomagal, še meni niso ničesar pustili, pa se še danes na njé jezim!“

Končal je Bedasti Tine, ponosno vzdignil svojo debelo glavo, oči so se mu zasvetile, pogledal je nas, zgrabil kos kruha in ga začel mlesti sè svojimi belimi zobmi. — — —

Pripovedoval pa ni tisto popoldne več.

Zadnja cvetica.

Cvetka zala, cvetka mila!
Kaj, da zdaj še le priklila
Vèn iz trudne si zemljé,
Ko vsa radost proč vže gré?

Glej osamljene gredice!
Tvoje miljene sestrice
Je zavila v žalni prt
Neizprosna, blede smrt.

Hribe, dole megla krije,
Solnce gorko več ne sije,
Slana ropa zemlji kras
In naznanja zimski čas.

Le ti sama si ostala,
Cvetka mila, cvetka zala!
Smrtna kosa ti pretí;
Oj, kako se smiliš mí!

Ptice so nas zapustile
In na jug se preselile,
Nima pevk več divni log,
Vse je pusto krog in krog.

Res prirodi si kraljica
Zadnja letošnja cvetica;
A ta slava kratka bo,
Kmalu pojdeš pod zemljo.

Cveti cvetka, divno cveti,
Naj ti solnce gorko sveti,
In prikliči mladi maj
Skoraj zopet k nam nazaj!

P. V. B.

Otročja pésenca.

Pri zibeli.

(Zložil —è—.)

(Mati vdova poje detetu, ker neče dolgo zaspati.)

Ajaj tútu! dete málo
 Kaj ne bodeš še zaspálo?
 Daj! zatisni vže očí
 In spokojno mi zaspí!
 Pri zibéli tu sedím
 Pesni pojem in bedím,
 Ti pa nečeš, da zaspíš,
 Svojo mamico jezíš!
 Oj zaspí detéšce malo,
 Saj ne bodeš se kesálo;
 K tebi pride sèn krilát
 In čolníč pripelje zlát;
 Na čolníč se bota sela
 In odjadrala vesela,
 Jadrala tjá črez vodé,
 Dokler prideta v morjé.
 Tam na morji tam je krasno,
 Nad tebój nebó je jasno,
 A pred tabo, za tebój
 Sinjih valčekov nebrój;
 Oni tiho šepetajo,
 Zibljejo se in igrajo
 In mej njimi kakor ptič
 Letel najin bo čolníč.
 A na potu srečevala
 Srečevala, pozdravljala
 Bodeta za brodom brod,
 Kdo vé, kam gre in od kod?
 A mej njimi kakor ptič
 Letel najin bo čolníč.

* * *

Dolgo, dolgo kakor ptič
 Letel vajin bo čolníč,
 Ker široko je morjé
 Daleč druge so zemljé.
 Onkraj morja grad stóji,
 Daleč se okrog blestí;
 Grad prekrasen od zlatá
 Od zlatá in od srebrá.
 Tamkaj se ustavita
 In se v grad odpravita,

V grad prekrasen od zlatá
 Od zlatá in od srebrá.
 V gradu tam je oče tvoj
 Oče tvoj, a ženin moj,
 Mesece tri vže tam živi
 In po nama si želí,
 Ti nasproti bo prispél
 Te poljubil in objél,
 In bo rekel: „Sinček moj
 Jaz sem ljubi oče tvoj;
 Kje je tvoja mamica,
 Kje je nežna sestrica?
 Grad prekrasen jaz imam,
 Kar imam, oj vse vam dam,
 Samo me ne zabite,
 Skoraj k meni pridite.
 Zdaj pa zopet črez morjé
 K mamici povrni se,
 Rad prerad bi šel s tebój,
 Vas pripeljal vse sebój,
 Tebe sinček, mamico,
 Tvojo malo sestrico;
 Vender daleč vaš je dom
 Jaz ga videl več ne bom!“
 Táko oče govori,
 Se od tebe posloví,
 K tebi pride sen krilát
 Sede s tabo v čolníč zlát,
 In po morji kakor ptič
 Letel vajin bo čolníč
 In domóv sem k mamici,
 K svojej malej sestrici,
 Kadar solnee zasvetlí
 Zjutraj, se povrneš mi!

* * *

Spíš? le spančkaj srček moj
 Saj spi angeljček s tebój!
 Saj te bríge ne moré,
 Saj te rane ne skelé;
 Meni pa pokój sladák,
 Kdaj prinese sen krilát? — —

Pri stari mami.

Ko pod streho solnčni žari
Skozi okna zró svetló,
Ali je tedaj lepó
V sobici pri mami stari!

Kót zlatí se, dan razliva
V vsak kotiček sobice,
Gleda na podobice,
Na zrealu rad počíva.

Meni pa ni toli mári,
Da zlató je v sobi zgolj,
Meni prija to najbolj,
Da sem le pri mami stari!

Stara mati pa mi radi
Kažejo, kakó in kaj;
Rada slušam jih, da vsaj
Rôka se nespretna vadi.

Delo ročno nosim s sabo,
Plesti sama pa ne smem,
Ker če plela bi, ne vem,
Ali bilo bi za rabo.

Iger torej ni mi mári,
Séstrica naj se igrá,
Jaz najrajši sem domá,
Ali pa pri mami stari!

Na stari grad.

roč, ali lep ponedeljek je bil. Prijatelj me pride poprašat, kdaj greva na stari grad?

— Takòj greva, odgovorim mu, samó še zajuterkovati moram.

Prijatelj me počaka doma in jaz pridem za njim. Oče mi je sicer malo branil, a dejal sem, da bodem vže ob jedenajstih domá. In dobro je bilo.

V prvi žep spravim klobasico, v drugi žep stekleničico in v malho dva kosa kruha. V roko palico — in hajdi!

Prijatelj je vtaknil v žep dve jabolki. Misil sem si; ti vže veš, prijatelj! koliko je treba živeža za na pot, ker si bil vže večkrat na starem gradu.

Šla sva čez drn in strn. Vas se je kmalu skrila za nama. Stopala sva v začetku „urnih krač.“ Zakaj pa ne pozneje, povedal bodem tudi pozneje. Pot je bil zanimiv za takega, ki ni še tam nikoli hodil. Prijatelj mi je povedal, da so hodili po tem poti nekđaj Turki. Pokazal mi je „svinjsko lužico.“ kamor so se v starih časih hodili divji prašiči kopat. Šla sva mimo „Dola,“ koder imajo vaščani svoje košenine in mimo „Brezovega dola,“ koder pastirci pasejo govedi. Videla sva „Drobničev vrh,“ koder so nekđaj volkovi gnezdili, dokler se nisva čisto izgubila mej starimi in mladimi bukvami, preraščenimi s starim srobotom in ozaljšanimi z zelenim bršljinom. Prej tako trd pot, poln kamenja, spremenil se je na enkrat v mehko stezico, nastlano z rmenim listjem. Trgala sva seveda med potoma tudi razne redkejše cvetice, kakor tavžent-rože, dobre misli, jelenove jezike in še več drugih, katerim jaz imena ne vem. Da sva srečala tudi deklo, ki je nesla kosilo v jerbasu, da sva se pogovarjala s kosci, šale uganjala, prepevala in ukala, umeje se samo o sebi.

Po dobri uri hodá zagledava pred seboj stari grad. Hodila sva okolo njega, ogledovala ga in modrovala ter se zamislila nazaj za dve sto let, ko je bilo še tukaj gori veselo življenje.

In zdaj? Ni več utrjenega zidovja, le posamični deli so vključovali zobu časa ter čakajo, da tudi nje odpiše močna sapa. Veličastne dvorane — kje so? Le posamične luknjice v zidovji še pričajo o njihovej prostornosti. Šesterovoglati stolpič — tudi ta je moral narazen. V votlinah, iz katerih so moleli nekđaj uliti topovi, gnezdé zdaj sivi modrasi. Nekđaj toliko življenja — zdaj smrtna tišina! Le dolgočasna kanja se oglasi časih izmej bukovja. Vitezi v dragocenih opravah — kje ste? Niti imen vaših ne vé vselej zgodovina — — —

Toda nisva bila dolgo časa v starih časih. Okoristiva se brž in stopiva na starikavo zidovje. Obsiren razgled se nam odprè pred očmi. Ker imava oba dobre oči, prišlo nama ni na misel povekšalno steklo. Gledala sva, kar se vidi povsodi na visokih gorah. Ravnine in griči, posuti s prijaznimi vasicami in belimi cerkvicami, zeleni travniki in pisane njive, košati gozdíči in posekani lesovi, daleč zadaj visoki snežniki in nad nama nebesni svod — nič novega in vender za opazovalca vedno vablljivo, vedno ganljivo. Stara pesen v novej obliki!

Pomakneva se v sredino gradú — bolje razvalin. Na vsakej strani še široka stena, v sredi jama, s kamenjem nasuta. Prijatelj pravi:

— Tukaj so imeli klet.

— In pili so ga, pristavim jaz.

Takrat sem bral pa potezah prijateljevega obličja: Ne bilo bi slabo tudi za ná-jaj ko bi se mogla okrepečati.

— Sediva, zakličem mu.

Zdaj se mu obličje še bolj zategne.

— Nikar, gadje so tukaj.

— Pa stojiva, odgovorim mu. Zdaj ti tudi povem, zakaj nisva šla pozneje tako hitro, kakor od začetka. Le poglej, stekleničici se je zamašek odmašil in jaz sem moral tako ves čas držati z desnico v žepu za steklenico, da se ni razlivalo. Od tod moja počasna hoja.

Toda prijatelj vže ni utegnil mene poslušati. Slastno položi steklenico na usta. Potlej še-le odgovori:

— Pravo si pogodil, prijatelj! Tudi midva znava piti kakor stari vitezi.

Še bolj se je razvedrilo prijateljevo obličje, ko mu pomolim tisto stvarco, ki konca nima. Vsak pol, kakor v Kranji. Ko sva bila tudi na razvalinah svoje popotnice, tedaj jameva ogledavati popir, v katerem je bil zavit kruh in klobasica. Na enem popirji sva brala to-le:

„Touristen-manie“ (pretirana strast hribolazcev). Na drugem pa to-le: Kako zdravo je, gibati se na prostem.

— Poglej, poglej, kako se vse to ujema z najinim potom, rečem jaz.

In kako lep nauk imava: srednji pot — najlepši pot.

— Drugi potovalci se podpisavajo na takih krajih.

— Midva pa pustiva to dvoje popirjev tukaj za spomin.

In prijatelj vtakne omenjena popirja (izvadek iz časnikov) v votlino, ki je v zidu.

S tem sva končala uradni del najinega pota na stari grad.

Vračala sva se po tistem poti, po katerem sva prišla.

Da sva použila medpotoma tisti dve jabolki prijateljevi, moram seveda povedati.

Pri slovesu mi reče prijatelj:

— No, zdaj si pa videl stari grad.

— Ahà, zdaj pa vem, kakšen je.

In razšla sva se: On domóv, jaz domóv.

Bil sem domá ob jedenajstih, kakor sem obljubil očetu. —

To je bil pot na stari grad — Čušperk!

B.

Lev in lisica.

(Po Horaeu J. B.)

Kralj živalij, silni lev je obolel. Ležal je v svojem brlogu in mislil, kje bi dobil hrane. Mimo njegovega brloga potovala je zvita lisica. Ko jo lev opazi, poprosi jo, da ga malo obiše. — „Ne bodeš se mastil nè, kume!“ reče mu lisica. „Bada bi prišla k tebi, ali me stopinje drugih živalij plašijo; vse so obrnene k tvojemu brlogu, a iz brloga ne pelje nobena!“

Josip Ressel.

a Ljubljanskem pokopališči počiva mož, katerega imé bode slovelo, dokler bodo parobrodi pluli po derečih rekah in širokem morji. Kakor se marsikomu godi, tako se je godilo tudi našemu možu. V življenji so ga zavidali in preganjali, drugi so se okoriščevali in slavili z njegovo iznajdbo, a on je živel v siromaštvu in zaničevanji. Ta veleum je Josip Ressel, rojen v 29. dan junija 1793. l. v Chrudimu na Češkem. Njegov oče, mitničar v tem mestu, ni bil imovit, a skrbno je izgojeval svojega sina. Deček se je vže v ljudskeji šoli odlikoval posebno v risanji in lepopisji. Leta 1806. je prišel v gimnazijo v Lincu, čez tri leta

je šel v topničarsko šolo v Budjevicah, kjer je pod stotnikom Smolo uril se v topničarstvu. Posebno je dečka vabila in zanimala tekoča voda. Gledal je v domačem kraju ves zamišljen v valove Hrudimke, v Lincu je občudoval veličastni Dunav, in v Budjevicah je gledal, kako so plóvi plavali po vodi. Prišel je 1812. l. na višje šole na Dunaji, da se uči naravoslovja, kemije in mehanike. Tu je izumil napravo, kako bi se čolni po vodi gonili in to je bil začetek njegove svetovne iznajdbe „Arhimedovega vijaka.“ Iz Dunaja je šel 1814. l. v gozdarsko šolo v Maria-brunnu, 1817. l. je bil pokrajni gozdar (Revierförster) na Kranjskem in pozneje

je postal razpoloživen brez določene službe. Prišel je potem v Trst, v kraj njegove slave in trpljenja. Pet let se je tam trudil, da je našel moža, ki je žrtoval 600 gl. za njegovo iznajdbo.

Leta 1826. so iztesali čoln, katerega vijak sta vrtela dva moža, in pokazalo se je, da njegova iznajda niso bile prazne sanje.

Leta 1827. vzel je Ressel privilegij za svojo iznajdbo, in skušal je osnovati društvo, ki bi izdelalo večjo ladijo na paro. A redarstvo je to zabranilo. Pozneje se Ressel pogodi z imovitim trgovcem po imenu Ottavio Fontana, ki hoče zgraditi ladijo na paro. Ressel je šel v Pariz, pripovedoval tam o svojej iznajdbi, a prekanjenim podjetnikom se je dvakrat vsedel na limanice, ki so ga takój pustili na cedilu, ko jim je razložil svojo iznajdbo. Vrnil se je v Trst, in le nerad je zvršil zdaj Fontana storjeno pogodbo. Leta 1829. je plula ladija „Civetta“ po morji. Ali zaradi nebitvene pomote se prvi poskus ni posrečil. — Leta 1848. je mnogo pripomogel k rešitvi avstrijskega brodovja, kolikor ga ni bilo v Benedkah, in stopil je v mornarico v službo. Naposled so vender spoznali njegove velike zasluge in danes vse slavi in čišla moža, kateremu so v življenji potresali pot z robidovjem in trnjem.

M. M.

Slamnati možic.

(Dramatičen prizor iz narave; spisal —è—.)

(Lep dan koncem avgusta. V ozadji bela vasica, njive obraščene s turšico (koruzo), krompirjem in s prosom. V sredi prosá nabasan možiček, kateri drži v roci dolg ščap (tenák, a dolg kolec), oblečen je v raztrgano suknjo, a iz raztrganega klobuka molí mu šop slame. Nekoliko vrabcev priletí od vasi in sede v bližnjo turšico.)

Mlad vrabček: Oče, ali ga vidite? Joj, kakó je strašán! Ves se tresem — da bi nas le ne dosegel z onim dolgim ščapom. Pa kako zlobno gleda, roki je stegnil, dozdeva se mi, da se nam celó grozí. Bežimo, bežimo, dokler smo še zdravi!

Njegov bratec: Meni tudi gorko prihaja. Tacega pa še nisem videl. Oni dan podil nas je pač oni bogati Péreč iz svojega prosá, ali tako hudo se vender ni držal. Pa tudi ščapa ni imel v roki. Počil je z rokama in zakričal: „Bodete šli vi lačni požeruhi požeruhasti!“ — pa je bilo. A ta nas bode vse pobil sè svojim dolgim ščapom. Jaz vže ne grem v prosó in ne grem.

Sestrica: Jaz tudi ne! Mati skrijve se v turšico, — úh, jaz ga kar gledati ne morem. Saj nismo gladni, odletijmo od todi, bodemo vže še kje kaj dobili, saj je ni sile zdaj, nè. Zakaj, da gremo v gotovo smrt. Ta strašni mož nas izvestno vse pobije. Uh, mati, mene je tako strah!

Vrabčevka: Saj res, kar odletijmo! Kdo naj glavo zastavlja zaradi par zrnc prosá, — raje ga nimam vse leto ni božjega zrnca v želodei in ga nimam. Pa kakó se zatajuje ta grdún grdi, kar miruje, — misli si, prileteli bodejo k meni, pa jih bodem, pa vse do zadnjega jih bodem; pa nas ne bode, jaz pravim, da nas ne bode in nas ne bode. Nisem takó nespametna, tudi sem vže nekaj videla

in skusila, saj sem hvala Bogu vže tretjo pomlad doživela, a sè svojim življenjem se ne bodem igrala. Prvo je meni življenje, potem še le ona zrnca prosá. Zatò pa pravim, kar odletijmo, kaj nam to žito mari, kaj nè? Kaj pa misliš ti, stari?

Vrabec (vže dolgo časa skrbnó ogledovaje nabasanega možička):

Hm, hm, kočljiva stvar je to. Klék ga odnesi še tega strašnega možica in njegovo prosó! Saj mi ni toliko za teh par zrnec žita, vender mi se neče odleteti, ker smo vže tukaj. Raca na vodi, kaj da napravimo? Možic je strašan, prosó bode pa kaj okusno, baš dozoréva, pa tudi ni kako god prosó to, rumeno je kakor zlato, in debelo kakor brinjeve jagode. Klék vedi, kaj da napravimo!

Stari strije (maje z glavo): Ej, ej! tako huda pa menda vender ne bode! Možic se sicer strašno drži, a vender, kdo vé, če je res tako strašan, kakor se nam dozdeva. Vi mladiči ste še neiskušeni, jaz sem pa vže marsikaj doživel in videl. Ej, ej! ljudjé so vam pametni, ali nismo ni mi neumni. He, he! ali ne vidíte, kako možic miruje, še nepremakne se ne, možno je, da niti živ ni!

Vrabčevka: Spoštujem vaše znanje in starost, strijček, vender menim, da se motíte. To je zvijača, zvijača. Miruje, seveda miruje, saj pa ne bode miroval, če mi bliže pridemo, jaz mu vže ničesar ne upam.

Vrabec: Kaj veš ti stara? Strije dobro govori. Ljudjé so zdaj kaj pametni, pa si marsikaj izmislijo. Menim, da je najbolje, da se stvar počasi preišče; jaz vže ne kanim pustiti tega lepega prosá popreje, dokler se ne prepričam, kaj in kako je. Najbolje bi bilo, da gre jeden od nas, pa da leti prav blizu ónemu možicu, vender takó daleč, da ga ne bode mogel doseči sè ščapom in če bode miroval, potem se vže poznamo. No hajdi, kdo od vas gre?

Mladi vrabček: Jaz vže ne!

Njegov bratec: Jaz tudi ne!

Sestrica: Oj mati draga, jaz ostanem pri vas.

Stari strije: Pogum, pogum! vrabec nij še nikdar poguma izgubil, le ne strašíte se preveč. Grem pa jaz! (Odleti tam do slamnatega možička in ga obletuje, vender takó, da mu preblizu ne pride. Videč, da možic le miruje, približuje mu se vendno bolje.)

Mala vrabčica (stiska se k materi in vselej, ko njen stari strije prav blizu možica leti, prestrašeno vzklikne):

Mama, mama, uh jaz se takó bojim za našega strijčka. Zdaj, ga bode, zdaj! Oj da bi ga le nè! Ne bi ga pojedla zrnca tega začaranega žita, raje od gladi poginem. Vsa se tresem!

Mladi vrabec: Oče, jaz se bojim za strijca. Možic je možic!

Stari strijček (kliče jim od možica): Hej, hej! le bliže, dragi moji! Menim, da s tem strašilom ne bode nič hudega; vrabec še ni svoje pameti prodal, ni je ni in je ne bode.

Vrabček: Oj jaz vže ne grem. Vse skupaj je zvijača.

Vrabčica: Jaz tudi možicu ničesar ne verujem. Zakaj pa ima ščap v roki?

Vrabec: Jaz pa stopim bliže, strijček se ne moti, nič hudega ne bode, strašilo je strašilo! (Vzleti proti slamnatemu možičku.)

Stari strije (kliče od možička): Seveda strašilo je strašilo, nič drugega. Hà, hà, iz raztrganega klobuka molí mu šop slame. Dà, dà, prav slamo, pravo prav-

cato slamo ima ta bedák v glavi, saj zato se pa tudi tako kislo drži. Hajdi otroci! bliže, bliže!

Vrabček: Če ima pa slamo v glavi, se ga pa tudi jaz ne bojím. Hajdi, bratec, odletijva!

Bratec: Pa dajva! (Odletita tudi ona dva.)

Vrabčevka (premišljeva je, ali bi šla, ali ne, svojej hčerki): Hm! pa še mi dve odletijve, da-si nič kaj ne verujem. Pa bode vže kakó!

Vrabčica: Joj, mati, jaz se takó bojím. Takó mi srcé utriplje. Če bode kaj hudega, jaz se kar k vam stisnem. (Čuje se od možíca strijčev glas): „Te ženske! Kako se bojita! Idita no!“

Vrabčevka: Pa odletijva nò, ker ni drugače. (Odletita tudi onidve.)

Stari strije (sede možícu na rame): Takó, moji dragi, takó. Vidite to strašilo! Dobro, da se vrabec ničesar ne bojí.

Vrabček (vzleti slamnatemu možícu na klobuk in mu začne puliti slamo iz glave): Oj ti slamnata glava ti, koliko slame je v tebi. To le nerodno kučmo, ali kako se vže imenuje to luknjasto pokrivalo mu pa kar doli vržem, da se mu bode še bolje videla njegova slamnata glava.

Njegov bratec: Le, daj mu jo, le! jaz se mu pa na suktnjo spravim, ne bodem miroval popreje, dokler mu tega raztrganega siromaštva še bolje ne raztrgam. (Začne kljuvati možícu raztrgano suktnjo.)

Vrabec: Vidite, otroci moji, to je le strah, zunaj je raztrgan, notri pa slamnat. Tacega se ne bodemo več bali.

Vrabčica (ki je vže dolgo pazljivo opazovala slamnatega možíca, veselo vzklikne): Oj, pa še očij nima. A meñi se je dozdevalo, da me tako hudo gleda, ko smo čepeli ondu v tursíci. Pa takega strahú naj bi se jaz bala? Hà, hà!

Stari strije: Domišljija, sama domišljija! Le pogum naj vrabca nikar ne zapusti.

Vrabček: Pa še oni ščap bi mu vrgel doli, kaj mu hoče, saj ga takó ne umé rabiti.

Njegov bratec: Pusti mu ga, naj ga strašilo ima, saj mu ne koristi. Dosti, da mu je klobuk na tleh in sukuja raztrgana. (Poje):

„Hotel nas je ostrašiti,
Moral zdaj se je odkriti,

Slama tukaj, slama tam
Boði ga, možíca, sram!“

Vrabec. Nù, otroci, zdaj ste se vže z možícem naigrali, idimo zdaj v prosó. Baš pred njim si bodemo napravili dobro kosilce. To ga bode jezilo! Pa saj nam ničesar ne more!

Vrabček: Ničesar nam ne more ta slamnata glava. Gorjé mu, kdor ima slamo v butíci, takó-le se mu godí. A mi je pa nimano!

Vrabčica: Mati, zdaj se ga pa prav nič ne bojím. Prav tu pred njim začnem obirati rumeno prosó in ne neham poprej, dokler mu vsega ne pozobljem. Oj ti pokveka slamnata, ti! —

(Vrabei v žito. Zagrinjalo pade).

Listje in cvetje.

Tri kaplje Kristove.

Troje kapelj Kristu kane
 Od srca rudeče rane.
 Prva kanila na skalo.
 Druga kanila na polje,
 Tretja kanila na travnik. —
 Skala se je omečila,
 V rodovito prst zdrobila,
 Žlahtno trto porodila.
 Polje drugo v slast popije,
 Klas pšenični z tal prikljeje.
 Žejen travnik tretjo vjame,
 'Z nje prezalo cvetje vstane.

Žlahtni grozdi so mučenci,
 Spoznovalec zláti klasi;
 Zlati venci so device,
 Cerkve in nebes so krasi.

G. Majar.

Demant.

(Priobčila Z. in St. L.)

```

a
aaa
aaabb
bbceccc
č č deeeeee
c e e g g h h i i i
j j k k k l l l l l m m
n n n n n o o o o o o
o o o o p p p r r
r r r r r s s s
t t u u u
v v ž
ž
    
```

Zaménjajte v tem demantu črke tako med seboj, da se bode čitalo v trinajstih vrstah trinajst besed od leve proti desnej; sedma vrsta naj se čita tudi od zgoraj nizdolu posamičnih besed.

Besede naj značijo: 1. soglasnik; 2. sočivje; 3. del rastline; 4. trg na Štajarskem; 5. jugoslovansko godbeno orodje; 6. letni čas (s prilastkom); 7. Priimka dveh šolskih dobrotnikov; 8. žival, ki se šteje mej vrečarje; 9. velika vrtna cvetica; 10. škodljive živali; 11. Prvotni stan narodov; 12. narod; 13. soglasnik.

(Rešitev in imena rešilcev v prihodnjem listu.)

Nové knjige in listi.

* Pedagogičski letnik. III. leto. 1889. Uredil Fran Gabršek. Izdalo in založilo „Pedagogičsko društvo“ v Krškem. V Ljubljani. Natisnil J. R. Milie. Vel. 8°. 314 str. (Cena 1 gld. 50 kr.) Priporočamo to izvrstno uređevano knjigo vsem slovenskim učiteljem, kateri se zavedajo narodnosti slovenske in tako živo nam potrebnega slovenskega pedagogičskega slovstva.

* Slovenska čitanka za prvi razred srednjih šol. Sestavil in izdal dr. Jakob Sket, e. kr. profesor. Prvi zvezek. V Celovcu, 1889. Tiskala in založila tiskarna družbe sv. Mohorja. 8°. 184 str. (Cena 80 kr.) — Od srca želimo, naj bi gospod prof. dr. Jakob Sket nadaljeval začeto delo in nam sestavil „Slovenske čitanke“ za vse razrede srednjih šol.

* Logaško okrajno glavarstvo. Zemljepisni in zgodovinski opis. Uredil Vojteh Ribnikar. V Logatecu. Izdalo „Društvo učiteljev in šolskih prijateljev okraja Logaškega.“ 1889. Tiskal R. Šeber v Postojni. Vel. 8°. 108 str. (Cena lično v platno vezanej knjigi 65 kr. po pošti 70 kr.)

Slovenskim učiteljem dobro došla knjiga. Priporočamo jo za učiteljske in farne knjižnice.

* Koroške bukvice slovenskemu ljudstvu v poduk in kratek čas izdaja in zaklada Filip Haderlap Jurjev v Celovcu. (14 in 15 snopič.) Tiska J. Krajec v Rudolfovem. Cena vsacemu snopiču po 10 kr.

Koroške bukvice imajo dokaj zanimivega in kratkočasnega berila, posebno narodnega blaga. Ker so namenjene slovenskemu ljudstvu, želimo, da bi se pri tako nizkej ceni širile mnogobrojno mej naše odrasle slovenske čitatelje.

* Stariši, podpirajte šolo! Par besedij o skupnem vzgojnem delovanji domače hiše in šole. Napisal Anton Kosi, učitelj v Središči. V Ljubljani. Tiskala „Narodna Tiskarna.“ Založil pisatelj. 1889. 8°. 23 str.

To je drobna knjižica a vredna, da jo ima vsaka hiša, kder so otroci, ki hodijo v šolo. Dokler se ne bodo rodilji za svoje otroke šolo in učitelja bolje brigali, nego li do zdaj, ne bode pravega in polvoljnega uspeha pri vzgojevanji šolske mladine. „Noben greh ni tako velik, kakor zane-marjanje otrok“, pravi pisatelj in to je resnica. Da bi si le stariši in vzrejniki te besede vzeli k sreč in je imeli vedno pred očmi. Slovenski učitelji skrbite, da pride ta brošurica vsem starišem v roke!

„Vrtec“ izhaja 1. dné vsacega meseca, in stoji za vse leto 2 gld. 60 kr., za pol leta 1 gld. 30 kr. Napis: Uredništvo „Vrtčevo“, mestni trg, šte. 23 v Ljubljani (Laibach).

[Izdajatelj, založnik in urednik Ivan Tomšič. — Natisnila Klein in Kovač v Ljubljani.